

SULAR ALTINDA KALAN SAĞLIK MERKEZİ: ALLIANOI

The Ancient Health Center Which Remaining Under Water: Allianoi

Nuran ARAY¹, Adnan ATAÇ², Muharrem UÇAR³

¹Archaeologist, GATA Military Medical Faculty, Dept. of Medical History and Ethics

²Prof. Dr., GATA Military Medical Faculty, Dept. of Medical History and Ethics

³Assoc. Prof. Dr., GATA Military Medical Faculty, Dept. of Medical History and Ethics

ÖZET

ABSTRACT

Allianoi, Bergama-İvrindi karayolunun 23. km'sinin kuzeydoğusunda, Paşa İlicası olarak bilinen bölgede bulunmaktadır. Yortanlı Baraj Göletinin ortasında kalan Allianoi antik kenti, Helenistik çağda (M.Ö. 323-30) kurulmuş, M.S. II. yüzyılda Hadrian Döneminde (M.S. 117-138) büyük bayındırlık hareketi yaşayarak en parlak dönemini geçirmiştir. Antikçağda insanların hidroterapi yoluyla şifa buldukları bir kült sağlık merkezi olarak kullanılmıştır.

Arkeolojik kazılar sayesinde, Bergama'nın yakınında ikinci bir sağlık merkezi olarak ortaya çıkarılmıştır. Böylece bu bölgenin önemini arttıran ve Asklepiyon kültürünün Anadolu'da yaygın olduğunu gösteren bir yer olmuştur.

Allianoi'de yapılan kazı çalışmalarında tıp tarihine ışık tutacak Asklepios'a ait heykellerin yanı sıra 400 civarında tıbbi alet ve ecza kapları ele geçirilmiştir.

1904 yılında, Bergama kaymakamı Kemal Bey, İlica'nın bulunduğu alanda yapılan kazı çalışmaları ile ilicanın bir bölümünü ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bilimsel anlamda ilk ciddi araştırma 1906 yılında, Pergamon kazı ekibinden C. Schuchhardt tarafından yapılmış, sonuçları 1912'de Alertümer von Pergamon'un ilk bandında "Paşa İlicası" başlığıyla detaylı olarak verilmiştir. Yine 20. yy. başlarında, A. Phillipson bölgede detaylı araştırmalar yapmış ve bu çalışma sonucunda yaptığı yayında da Paşa İlicası'na değinmiştir. W. Radt Pergamon kazı başkanlığı döneminde, kazı fotoğrafçısı E. Steiner ile birlikte her yıl ilicayı ziyaret edip durumunu belgelemişlerdir. İlica ve çevresinin prehistorik dönemle ilgili olarak da 1956 yılında J. Driehaus'un yaptığı yayın dışında detaylı bir çalışma yapılmamıştır.

Allianoi is located the northeast of the Pergamon-İvrindi Highway which known as Pasha Spa in the region. The ancient city of Allianoi was established the Hellenistic era (323-30 BC) and it is located in the middle of the Yortanlı dam today. The most brilliant period of Allianoi was the period of Hadrian (AD 117-138) in II. Century BC which established of large public works. It was used as a cult of health center that people have found healing through hydrotherapy in ancient times.

This health center was uncovered as a second ancient center near the Pergamon to archaeological excavations. Thus, it is attract attention the importance of this region and has been a place that shows Asklepiyon cult is widespread in Anatolia.

Some statues of Asklepios and 400 medical instruments and pharmaceutical containers were seized from the excavation of Allianoi. These archological finds are important for the history of medicine.

Kemal Bey that he is governor of Pergamon revealed some of the spa in the area of Allianoi in 1904. In 1906, the first serious scientific research was made by C. Schuchhardt that he was a member of Pergamon excavation team. The results of the first band was published the title given in detail as "Pasha Spa" in 1912. A. Phillipson have made detailed studies in the beginning of the twentieth century and his work result also pointed out the Pasha spa. W. Radt Pergamon and his photographer E. Steiner visited the spa during excavation and documented the status of spa each year. J. A Driehaus published detailed study about the environment of spa in 1956.

Keywords: Allianoi; Pergamon; Hydrotherapy; Asklepiyon; History of Medicine

Anahtar Kelimeler: Allianoi; Bergama; Hidroterapi; Asklepiyon; Tıp Tarihi

GİRİŞ

Yaklaşık MÖ 90-20 yıllarında yaşamış ünlü bir mimar olan Vitruvius, "Mimarlık Üzerine On Kitap" adlı eserinde Asklepiyonların temiz yörelerde ve kaynak sularının yakınlarında yapılması gerektiğini yazarak gerekçelerini şöyle açıklamıştır: Özellikle çok sayıda hastayı şifalı güçleriyle iyileştirdikleri varsayılan Asklepios ve sağlık tanrılarına ufak tapınaklar yapılır ve bu tapınaklar uygun kaynak suları bulunan sağlıklı yöreler arasından seçilirse, iyileşme daha çabuk olacaktır. Çünkü sağlıklı bir çevreden gelen hastalıklı vücutların, sağlıklı bir yerin şifa veren memba suları ile yıkandıklarında hastalıklarından daha çabuk arınacaklar ve sonuçta, tamamen yörenin özellikleri nedeniyle sağlık tanrısının saygınlığı artarak daha itibarlı bir konuma ulaşacaktır¹.

Lokman Hekim Journal, 2011; 1 (2): 16-20

Received: 29.04.2011; Accepted: 13.05.2011

Correspondence Author: Muharrem Uçar, GATA Military Medical Faculty, Dept. of Medical History and Ethics, Mersin-Türkiye muharremu@gmail.com

Asklepionlar önceleri şehrin dışında akarsu kenarında ve su kaynağı bulunan, temiz havası olan yerlere kurulmuşlardır. Bugünün sanatoryum görünümüne sahiptirler. Daha sonra şekil ve boyut bakımından değişmişler, önceleri yalnızca çeşme, su kaynağı, tapınak ve sunak bulunan Asklepionların içine daha sonra kütüphane, anıtsal sağlık yapıları eklenmeye başlamıştır. Bununla beraber farklı tedavi yöntemleri de geliştirilmiştir. Roma kültürü içinde kadın, cilt ve romatizmal hastalıkların tedavisi için, psikoterapinin yanı sıra hidroterapiye de ilgi gösterilmeye başlanmıştır²⁻⁴.

ALLİANOİ SAĞLIK MERKEZİ

Allianoi, İzmir İli, Bergama İlçesi sınırları içinde, Bergama'nın yaklaşık 18 km kuzeydoğusunda, 1992 yılında inşaatına başlanan Yortanlı Barajı'nın gölet alanında yer almaktadır. Paşaköy sınırları içinde Paşa Ilıcası olarak bilinen kalıntıların bulunduğu mevki, Allianoi'un merkezini oluşturmaktadır. Bu merkez, Bergama-İvrindi karayolunun kuzeyinde ve güneyinde yer almaktadır.

Allianoi, güneyde Bağ Tepe ile Abdal Tepe, kuzeyinde ise Çamlık Tepe'nin olduğu vadinin ortasında kurulmuştur. Allianoi'un çevresinde bugüne kadar lokalize edilmiş yerleşmeler ve önemli antik kentler yer almaktadır. Bunların arasında; güneydoğusunda Partenion ve Apollonia, güneybatısında Pergamon, güneydoğusunda, Gambreion ve eski Bergama olarak bilinen Paşaköy yer almaktadır⁵.

M.Ö. 63 – M.S. 21 yıllarında yaşamış olan antik çağın ünlü coğrafyacısı Strabon, *Geographika* isimli eserinde buradan bahsetmemiştir. M.S. II. yüzyılda Mysia'lı Aelius Aristeides, Hadrianotera'iden (Balıkesir yakınları) Bergama'ya gelirken yolda rahatsızlanmış ve Allianoi'deki sudan yararlanarak iyileşmiştir. Bu olayı "*Hieroi Logoi*" (Kutsal Söz) isimli kitabında yazarak Allianoi'den söz eden ilk kaynak olmuştur. Bu ılıcanın Bergama'ya 120 stadia (23-25 km) mesafede olduğunu söylemektedir. Kendisinin bu ılıcaya geldiğini, ılıcanın suyundan içtiğini, şifa bulduğunu; Tanrı Asklepios'u rüyasında gördüğünü ve onun telkinleriyle iyileştiğini söylemektedir. Allianoi'nin yerini Bergama kazı ekibinden epigraf H. Müler tespit etmiştir⁶⁻⁸. *Resim 1*'de Allianoi ile ilgili ortaya çıkarılan ilk kalıntılar görülmektedir.

Ayrıca antik dünyanın ünlü Bergamalı tıp bilgini Galenos'un, "Galenos, De Sanitate Libri" adlı eserinde "Suların bu cins özellikleri hakkında deneme ile karar vermek daha iyi, çünkü, gerçekten bunlar nadiren bulunur, şehirden yüz stadia'dan çok fazla uzakta.... bizde ise Allianoi'da, çünkü o kasaba böyle adlandırılır." Sözleri ile Allianoi'ü andığı ortaya çıkmıştır⁸.

Termal yapılar, yani yerden kaynayan suyla şifa bulmak, en çok Roma Çağında yaygınlaşmış ve bir çeşit sanatoryum işlevi yüklenmiştir. Batı Anadolu'da bulunan termal yapılar içinde hâlihazırda kullanılabilecek şekilde, üst yapısına kadar sağlam kalmış, hala içinde sıcak su olan, tek yer Allianoi'dir⁶.

Allianoi'un da içinde bulunduğu mevkiin, prehistorik dönemde zaman zaman kullanıldığı bilinmektedir. Ortasında geçen İly çayı nedeniyle tarih boyunca sürekli sel taşkınlarının yaşandığı ve Paşaköy fay hattının geçtiği bu alanın Antik Çağda tercih edilmesinin en büyük nedeni, hala 45 °C olan sıcak su kaynağı olmalıdır.

Resim 1. Allianoi Sağlık Merkezi ile ilgili ortaya çıkarılan ilk kalıntılar.

Yerleşimin, ılıca olarak sıcak su nedeniyle Helenistik Çağ sonlarında kullanılmaya başlandığı, M.S. 2. yüzyılda Roma İmparatoru Hadrian'ın (M.S. 117-138), Anadolu'ya ikinci gelişinde (M.S. 129), büyük bir bayındırlık hareketinin yaşandığı ve Allianoi'daki Roma yapılarının ve planlamacılığının da bu çağa ait olduğu düşünülmektedir. Yaşanan göçlerle, Geç Antik Çağ'da (Bizans Çağ'ında) Allianoi son evresini yaşamıştır. Yapılan kazı çalışmalarında, M.Ö. 22. yüzyıldan, M.S. 11. yüzyıla kadar kültürel varlıklar tespit edilmiştir. Allianoi Bizans Döneminde; seramik, cam ve demir üretim atölyelerine ev sahipliği yapan bir merkezdir. Osmanlı Dönemine kadar doğal afetler yüzünden, zaman zaman kesintiye uğramasına karşın, sürekli kullanıldığı anlaşılmıştır.

Burası gerçekte antik bir kent olmayıp Bergama Krallığı'na ait bir sağlık yurdu olduğu düşünülmektedir. Kent olmayışının en önemli kanıtı ise adına sikke bastırılmamasıdır^{5, 6, 8, 9}.

1970'li yıllarda projelendirilen, Bakırçay Sahil Sulama Projesi kapsamında yapılması planlanmış Yortanlı Barajı'nın yapımına 1994 yılında başlanmıştır. Barajın gölet sahasının tam ortasında kalan Paşa Ilıcasının bir bölümü, 1990'ların başlarında İzmir Valiliği İl Özel İdaresi tarafından restore edilip ihaleye verilerek kullanıma açılmış, hemen yanında bulunan Roma köprüsü de Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından restore edilmiştir⁵.

Bu iki yapı kompleksinden dolayı, 1998 yılında, Bergama Müzesi Müze Müdürü Ahmet Yaraş başkanlığındaki kazı ekibi, baraj suları bölgeyi kaplamadan önce buradaki çalışmalarına hız kazandırmışlardır. Baraj eteklerinde çalışmalarını sürdüren ekip önemli bir buluntuya rastlayamamıştır. Bunun üzerine kazı ekibi yerleşim alanının merkezinde çalışmalarını yoğunlaştırmış ve Alliano'nin kalıntıları ile karşılaşmıştır^{4, 10}.

Varlığı ve faaliyetleri hakkında antik yazarlar aracılığıyla haberdar olduğumuz, Kos (İstanköy), Epidauros (Pidauro), Knidos (Datça), Aleksandreia (İskenderiye) gibi belli başlı antik sağlık ve tedavi merkezlerinden bugüne değin ayrıntılı bilgiler elde edilememiştir. Adı geçen sağlık merkezlerini barındıran kentlerden bazıları kazılmış, bazıları ise henüz kazılmamıştır. Çok önemli bir tıp merkezinin bulunduğunu bildiğimiz antik Aleksandreia kenti bugün tamamen modern yerleşmenin, oldukça yoğun nüfuslu İskenderiye kentinin altında, kazılma ve ortaya çıkarılma şansı kalmamıştır. Yine ünlü bir tıp merkezine (ekolüne) sahip olduğu bilinen Knidos'ta ise arkeolojik kazıların epeyce ilerlemesine karşın tıp merkezine henüz ulaşılammıştır. Kazısı büyük ölçüde tamamlanan, İtalya'daki ünlü Pompeii'de bile, bir cerraha ait olduğu anlaşılan bir evde 60-70 civarında tıp aleti ele geçmiştir. Oysa şimdiye kadar bir kısmı kazılabilen Alliano'da bulunan ve Bergama Müzesi'ne kazandırılan 12.000 civarında taşınabilir eserin 400'ünü tıp aleti oluşturmaktadır. Bu aletler Alliano'da sadece dinsel telkin yoluyla tedavinin değil, aynı zamanda pozitif tıp uygulamalarının, yani medikal tedavi (psikoterapi, hidroterapi ve ilaç tedavisi) ile cerrahi girişim ve müdahalelerin de yapıldığını çok açık biçimde gözler önüne sermektedir⁹.

Burada 9700 m²'lik termal bir yapı saptanmıştır. Genelde yerleşmenin tümü 32 bin m²'lik bir alana yayılmaktadır. Termal yapının büyük olması, bu kült merkezinin sıcak su amaçlı olarak kurulduğunu göstermektedir. Termal yapının bütün bölümleri (frigidariumu-soğukluk, tepidariumu-ılıklik, apodyterionu-soyunma bölümü, dinlenme odaları) saptanmıştır (Resim 2).

Buranın genelinin bir kült alanı olduğu, yani Sağlık Tanrısı Asklepios'a ait bir kült yeri olduğunu düşünülmektedir. Çünkü Asklepios'a ait iki adet Asklepios başı, Telesphoros'a ait küçük kabartmalar, Asklepios'a ait iki adet sunak, bir sunu taşı bulunmuştur.

Buluntular ışığında bu bölgede, Telesphoros kültürünün, Asklepios kültüründen daha önce yaşadığını düşündürmektedir. Bu tıp bulgular daha yoğunluklu olarak bulunabilseydi, burada Asklepios kültüründen önce, Telesphoros kültürünün varlığı, daha kesin olarak söylenebilecekti⁶.

Resim 2. Alliano'da hidroterapinin yapıldığı yapılardan biri

Mimari yapıların yanı sıra küçük buluntu olarak Alliano'ye kimliğini kazandıran iki Asklepios başı, iki kadın başı, çeşitli ölçülerde torsolar, kolosal heykeltıraş parçaları, bu yerleşmenin aynı zamanda oldukça zengin heykellere sahip olduğuna işaret etmektedir. Metal stilus, 1500 altın, gümüş, bronz sikke, çeşitli kandiller, pişmiş topraktan figürler, çok sayıda kemik objeler, camlar ve epigrafik buluntular da onları tamamlamaktadır. Bütün bu eserler günümüzde Bergama Müzesinde korunmaktadır⁷.

Alliano'da ele geçen ve şu anda Bergama Müzesi'nin depolarında yer alan eserler, ayrı bir müze kurulacak yoğunlukta. Bu eserler içinde yer alan tıp aletleri ise özel bir öneme sahiptir. Tüm olarak ele geçen eserlerden bir havan (mortar) içinde iki ezme taşı ile birlikte ele geçmiştir. Her iki

ezme taşı kabın içinde in-situ (kullanım alanında) şekilde bulunmuştur. Aynı zamanda kabın içinde demir spatül ve çekiç biçiminde demir aletler de ele geçmiştir. Kapla aynı plankare içinde ve aynı tabakada, biraz daha üst koddan ele geçen tıp aletleri, bu kabın ecza alanında kullanıldığını göstermektedir. Ele geçen tıp aletlerinin bir bölümünün cerrahi müdahalelerde de kullanılabilir olması, Alliano’da Hidroterapi’nin yanı sıra cerrahi müdahalelerinin de yapıldığını göstermiştir. 1998’den beri devam eden kazılarda ürogenital aletlerden kateter (aenea fistula), farklı amaçlar için farklı tipleri bulunan forsepsler, ayrıca cerrahi müdahalenin yapıldığını gösteren bronz bisturi (skarpele) sapları gibi tıp aletleri ele geçmiştir^{5,11}.

2002 yılı kazı sezonunda Alliano’da ele geçen bir toplu buluntu grubu, burada yürütülen tıbbi faaliyetleri bir daha kesin olarak ortaya koymuştur. Bu grupta bulunan bronz aletler arasında, staphylagra adı verilen ve küçük dilin çıkarılması veya hemoroit operasyonlarında kullanılan özel bir forseps, yine farklı tıbbi amaçlara hizmet eden forsepsler ve çift uçlu spatül olarak adlandırılan ve aslında dil basacağı olarak kullanılan bir gereç bulunmaktadır.

Ayrıca yine kazılarda ele geçen ve yara tozu, merhem, damla gibi ilaçların yapımında kullanıldığını düşündüren, pişmiş toprak ve mermerden kaplar, özel ezme taşları, havaneleri, cam şişeler, tartı aletleri, spatulalar ve benzeri diğer madeni araç gereç, ilaç tedavisinin, büyük olasılıkla yara ve yanık tedavisinin de yapıldığını göstermektedir.

İlaç preparatının olduğu yazıt, 2004 yılında kurtarma kazıları sırasında bir pithosun (depolama amaçlı kullanılan büyük boyutlu küp) üzerinde bulunmuştur. Girişi bulunmayan ve ilaç deposu amacıyla kullanıldığı düşünülen 19,5 m² ölçüsündeki mekânın dibine gömülmüş, dolayısıyla son derece iyi korunmuş, biri rozetli, diğeri yazıtlı iki pithosa rastlanmıştır. Mekân girişleri diğer mekânlarla ilişkileri ve güneyindeki kalın sınır duvarlarından dolayı karanlık bir depo olarak kullanılmış olmalıdır. Pithosların zemine gömülü olması içindeki ilacın soğuk kalmasını tercih ettiklerini göstermektedir.

Pithosun omzundaki Grekçe yazıt, içinde bulunan madde hakkında bilgi veren bir etiket işlevi görmekteydi. Buna göre pithos içinde 16 ölçek (prokhuos) “Errhinon loudaikon” isimli madde bulunmaktaydı. Yazıtın son kısmını anlamak zor olmakla birlikte, burada belki bu merhemi yapan ya da satan kişinin adı yer almaktaydı. Errhinon loudaikon olarak adlandırılan ilacın adı ilk kez Alliano’da ortaya çıkmıştır. Eustathios’a (XII. yy) göre errhinon (ἐρρῖνον) ifadesi, “içinde, içine” anlamına gelen en (έν) edatı ile “burun” anlamına gelen rhis (ῥίς) sözcüğünden türemiş olup, burundan uygulanan merhem ya da sıvı türünden aromatik ilaçlara verilen genel isimdir. Bu yazıttaki 16 ölçek, yani yaklaşık 52.50 litre Errhinon loudaikon bulunduğu dikkate alınırsa, bu ilacın Alliano’da şifa merkezinde çok yoğun bir şekilde kullanıldığı sonucu çıkarılabilir. Nasıl bir hastalık için kullanılırsa kullanılsın, Errhinon loudaikon adı verilen bu ilacın Alliano’daki tedavi merkezinde büyük miktarlarda bulundurulması, bunun çok yaygın olan bazı hastalıkların tedavisinde etkili olduğunu göstermektedir. Bu da Alliano’un sağlık açısından önemli bir yer olduğunu bir kez daha gösterir⁸ (Resim 3).

Antik devirde hekimlerin (iatros) teşhis (diagnosis), tedavi (therapeia) ya da cerrahi müdahale (kheirurgia) sırasında kullandıkları aletlerin bir kısmını Antik Devir’in Hippokrates, Celsus ve Galenus gibi ünlü hekimlerin bize ulaşan bazı eserlerinden, diğer bir kısmını da arkeolojik buluntulardan tanımaktayız. Bu aletlerin tarihlenmesi oldukça güç olduğundan, bilimsel kazılardaki tarihlenebilir mekânlarda ortaya çıkan toplu buluntular büyük önem taşımaktadır. Bilinen en önemli toplu tıbbi alet buluntuları Pompeii (1771), Ephesos (1905), Kolophon (1912) ve Bingen’de (1925) ele geçmiştir ve bunlar sayesinde antik tıp aletleri konusundaki bilgilerimiz hayli artmıştır. Bunların dışında büyük olasılıkla hekimlere ait bazı mezarlarda ya da aynı zamanda hasta tedavi edilen bazı tapınaklarda da tıbbi alet bulunmuştur. Ancak buluntuların çoğunluğunu, kaçak kazı ya da tesadüf sonucu ortaya çıkan ve

Resim 3. Alliano Sağlık Merkezi kalıntıları.

müze ya da özel koleksiyonlara ulaşan malzeme oluşturmaktadır. Bu tür malzemeyi tarihlemek ve hatta geliş yeri hakkında da sağlıklı bilgi almak hayli zor olmaktadır¹².

Sonuç olarak, mekânda bulunan diğer arkeolojik, nümizmatik buluntulardan ve grafito tekniğindeki yazı karakterinden dolayı, yazıt Geç Antik Çağ'a (M.S. V-VI. yüzyıllara) tarihlenir. Asklepios heykel başları, Asklepios ve Hygieia'ya ait yazıtlar, çok sayıda tıp aleti, diğer tıp araç gereçler Alliano'yun M.S. II. yüzyıla ait önemli bir sağlık merkezi oluşuna dair iddiaları destekleyen bir takım verilerdir. Ancak bu yazıtla birlikte, Alliano'yun M.S. V-VI. yüzyıllarda da sağlık amaçlı kullanılmaya devam ettiği anlaşılmıştır. Ayrıca bulunan tıp aletlerinin tarihlenmesi de diğer tıp aletlerinin tarihlendirilmesinde yardımcı olacağı açıktır⁸.

Kazı buluntuları arasında sayıca önemli bir grup oluşturan (yüzlercesi ele geçmiştir) pişmiş toprak kandiller ise Alliano'da geceleri de hizmet verilmiş olabileceğini düşündürmektedir.

Bütün bunlar ve çeşitli tür ve nitelikteki diğer küçük buluntular Alliano'yun tıp tarihi açısından olduğu kadar eczacılık tarihi açısından da önemli ve iyi örgütlenmiş bir sağlık ve şifa merkezi olduğunu kanıtlamaktadır. Ayrıca küçük buluntular arasında önemli bir grup oluşturan sikkeler de Alliano'yun çok ziyaret edilen, etkin ve gözde bir sağlık, bir şifa merkezi olduğunun göstergesidir.

Bergama Müzesi de Alliano buluntuları sayesinde dünyanın en zengin tıp aletleri koleksiyonuna sahip müzesi olma özelliğini kazanmış ve Alliano ile birlikte literatüre geçmiştir⁹.

1998-2006 yılları arasında yoğun olarak yapılan kurtarma kazıları sonucunda, M.S. II. yüzyılda ciddi bir bayındırlık faaliyeti geçirdiği ve bu dönemde Pergamon'da hidroterapi yapılan sağlık merkezi olarak kullanıldığı anlaşılmıştır. Ancak Kuzey Ilıcanın batısında bulunan ve kazısı ne yazık ki yarım kalan büyük hastane yapısı, Alliano'yun bu yüzyıllarda cerrahi müdahalelerin de yapıldığı ciddi bir sağaltım merkezi olduğuna dair düşünceleri artırmıştır⁸.

Kazı çalışmaları 2006 yılına kadar devam etmiştir. 2007 yılında kazı izni verilmemesi nedeniyle çalışmalar durmuştur. Alliano'yle ilgili, İzmir 2 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu, sulama amaçlı kurulan barajın havzası içinde kaldığı için üzerinin kumla kapatılıp su tutacak hale getirilmesine karar vermiştir.

Halen yüzlerce tarihi eserin gün yüzüne çıkarıldığı, bir sağlık merkezi olarak bilinen Alliano Antik Kenti, 31 Aralık 2010'da baraj kapaklarının kapanmasıyla suya gömülmeye başlamıştır^{13, 14}.

BİLGİ: Bu çalışma 11-14 Mayıs 2011'de Mersin'de düzenlenen VII. Lokman Hekim Günleri kapsamında poster olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR

1. Vitruvius, Mimarlık Üzerine On Kitap, Çeviri; Dr. Suna Güven, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, Ağustos 1990, Sayfa: 141
2. Karagöz Ş., Eski Çağda Sağlık Merkezleri, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Geçmişten Günümüze Tıp Sergisi, 38. Uluslararası Tıp Tarihi Kongresi, İstanbul, 2002, s: 65-66
3. Akurgal E., Anadolu Uygarlıkları, s: 354, 4. Baskı, Net Turistik Yayınları, İstanbul, 1993
4. Bayatlı O., Bergama Askleponu, 5. Basım, İzmir, 1993.
5. Türkmen B., Alliano'da Bulunan Ezme ve Öğütme Taş Aletleri İle Taş Kaplar, Edirne Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2009
6. Yaraş A., Dr. Ahmet Yaraş ile Söyleşi Askleponlar, Bilim ve Ütopya, Eylül 2002, Sayı: 99,
7. Yücel E., Yortanlı Barajı'nın Suları Altında Kalacak Olan Antik Bir Şifa Merkezi Allioni, Arkeoloji ve Sanat Dergisi, Yıl: 22, Sayı: 97, Temmuz-Ağustos 2000
8. Yaraş A., Sağlık Merkezi Alliano'dan Yeni Bir İlaç, Journal of Archaeology and Art, Arkeoloji ve Sanat, Yıl: 32, Sayı:134, Mayıs-Ağustos 2010, s: 97-104
9. Çelgin A.V., Alliano Gerçeği, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2010
10. <http://freehost02.websamba.com/bergamaturkey/tarih/allioni.htm>
11. Baykan D., Allioni Tıp Aletleri, Bilim ve Ütopya, Eylül 2002, Sayı: 99,
12. Evran Ü., Bir Özel Koleksiyonda Yer Alan Antik Tıp Aletleri, Journal of Archaeology and Art, Arkeoloji ve Sanat, 2. Baskı, Yıl: 27, Sayı:120, Temmuz-Aralık 2005, s: 39-44
13. Rezzan Has Müzesi Konferansları III, Alliano: Dünü, Bugünü, Yarını, 12 Mayıs 2008, Editör: Zeynep Çulha, 1. Baskı, Mayıs, 2009
14. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/17074155>